

HEGEMONYAYA KARŞI “KARANFİL ELDEN ELE”

Yasemin Tezgiden Cakcak & Ayşenur Kılıç

Giriş

Fevziye Sayılan Hoca'nın onuruna Ayşenur Öğretmen'in görev yaptığı köyde açtığı karşı-hegemonik alanın (Gramsci, 2000) arkaplanı üzerine kaleme aldığımız bu yazı, hikayeleri kesişen, şairin deyimiyle “karanfile eğilimli” üç kadının öyküsünü anlatıyor. Birimiz diğerine veriyor karanfili, o diğeri bir başkasına. “Derken karanfil elden ele.” İnsanca yaşamaya dair bir ümidi, “bir sevdayı büyütüyoruz” birlikte (Cansever, 2018). Sınıf içinde ve dışında hegemonyaya karşı bazen küçük bazen büyük adımlar atıyoruz. Birbirimizden esinleniyoruz, birbirimizden öğreniyoruz, birbirimize öğretiyoruz. Fevziye Hoca, Ayşenur Öğretmen ve ben (Yasemin). Ben karanfili Fevziye Hoca'dan alıp Ayşenur Öğretmen'e veriyorum, o öğrencilerine. Onlar da çevrelere. Sonra o karanfiller bizlere geri dönüyor. Her ne kadar Fevziye Hoca bu hikayedeki konumunu, ancak bu satırları okuduğunda öğrenecek olsa da yarattığı dalgalanmanın ferahlatıcı etkisinin kendisine şimdiye kadar dönmüş olduğuna ve bundan sonra da dönmeye devam edeceğine inancımız tam.

Ayşenur, İngilizce Öğretmenliği lisans programında öğrencim, sonrasındaysa kendisinden çok şey öğrendiğim meslektaşım oldu. 2015'te mezun olur olmaz doğuda bir köy okuluna atandı. Atandıktan sonra da benimle iletişimi hiç kesmedi. Bana sıklıkla okuldaki gözlemlerinin staj dersindeki tartışmalarımızla ne kadar paralel olduğunu anlatıyor, okulda yaptıklarını benimle paylaşıyordu. Ayşenur'u uzaktan hayranlıkla izledim. Gözlemlerinden, deneyimlerinden ve kararlılığından çok şey öğrendim. Ayşenur'un doğuda muhafazakâr bir köyde ataerkiye karşı büyük bir cesaretle açtığı karşı-hegemonik alanın kendisiyle beraber öğrencilerin, velilerin ve meslektaşlarının dönüşümüne nasıl yol açtığına tanık oldum. Onun çalışmalarını daha yakından incelemeye karar vererek Mayıs 2017'de Ayşenur'u ziyaret ettim, birkaç gün onunla yaşayıp onu okulunda ziyaret ettim. Ayşenur ile üç gün boyunca uzun uzun sohbet edip, derinlemesine mülakatlar yaptık. Ayşenur bana yaptıklarını, yaşadıklarını, deneyimlediklerini anlattı; tuttuğu notları, biriktirdiği tüm yazılı ve görüntülü dokümanları benimle paylaştı. Ayşenur'un çalışmalarından derleyip yorumladığım bildiriye 2017 Haziran'ında Atina'da Uluslararası Eleştirel Eğitim Konferansı'nda (ICCE VII) (Tezgiden-Cakcak, 2017) sundum. Konferansta Ayşenur'un hikayesi büyük ilgi topladı, konuşmamı ağılayarak dinleyenler oldu. Hikayenin tamamını İngilizce yayınlanan *Moving Beyond Technicism in English Language Teacher Education* başlıklı kitabımın son bölümünde (Tezgiden-Cakcak, 2019) anlatıp irdeledim. Bu hikâyeyi defalarca okuyup her defasında çok etkilendiğini söyleyen ve derslerinde okutan meslektaşlarım oldu. Ayşenur'un öyküsünü nerede ne zaman anlatsam etkisi büyük oluyor. Bana göre bu etkinin arkasında yatan etken hikayenin gücü kadar dönüşüme dair umudu yeşertiyor olması.

Fevziye Sayılan için hazırlanan armağanı kitabın bu bölümünde Ayşenur ile kesişen öykülerimizi anlatıp, eğitimde eril otoriteye karşı açılmaya çalışılan hegemonya karşıtı alanda eleştirel eğitimci bir kadın akademisyenin yazdıklarının kelebek etkisiyle başka kadın eğitimcileri, onların öğretmen kimliğini ve bambaşka kadınları nasıl etkilediğine odaklanacağız. Eleştirel pedagoji

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

alanındaki literatürün eleştirel eğitim ve eleştirel öğretmen eğitimi üzerindeki dönüştürücü etkisini kendi hikayelerimiz üzerinden örnekleyeceğiz. Öğretmen eğitiminde kurulan hiyerarşik olmayan, diyaloga dayalı ilişkilerin öğretmen-öğrenci ilişkisini Freire’nin (2005) söylediği biçimde değiştirerek her iki taraf için de güçlendirici ve öğretici olduğunun altını çekecek, bu gücün çarpan etkisiyle yayılma potansiyeline dikkat çekeceğiz.

Oto-etnografik (Canagarajah, 2012; Yazan, 2019) ögeler barındıran bu bölümü yazmaya Ayşenur ile beraber karar verdik. Bir yandan kendi öykülerimizden yola çıkarak Fevziye Sayılan Hoca’nın alanyazına katkılarının dönüştürücü etkisinin altını çizmeyi amaçladık, bir yandan da etkileşimimizin nasıl geliştiğini irdelemek, şimdiki bakış açımızla geçmiş deneyimlerimize bakmak istedik. Eleştirel alanyazının sunduğu bakış açısıyla anlamlandırdığımız eğitim, okul ve öğretmenlik deneyimlerimizi anımsarken hem kendi pratiklerimizi yeniden değerlendirdik, hem de okuyucuların kendi öyküleri ile benzerlik kurarak kendilerini ve kendi dönüştürücü eylemlerini yeniden yorumlayabileceklerini umduk.

Ayşenur’un öyküsüne daha önceki İngilizce yayınlarda ben aracılık etmiştim. Bu yazıda ise Ayşenur kendi öyküsünü kendi sesiyle, kendi kelimeleriyle Türkçe anlatıyor. Burada bunu hayata geçirebildiğimiz için çok mutluyum. Öyküyü bu kez hem daha farklı bir bakış açısıyla yorumluyoruz, hem de Türkçe olarak okurlarla buluşturuyoruz. Bu yazıyı kaleme almak için Ayşenur öğrenciliğinde staj dersi için yazdığı yazıları buldu, onları ve Fevziye Hoca’nın Alev Özkazanç ile yazdığı makaleyi (Sayılan & Özkazanç, 2012) yeniden okudu. Onlara ve köy okulundaki çalışmalarına şimdiki zamandan yeniden bakarak bir kez daha düşüncelerini kaleme aldı. Ben de Fevziye Hoca’nın yazılarını tekrar okuyup geçmişe baktım. O yazıların bende yarattığı etkiyi, onları nasıl derse dahil etmeye karar verdiğimi ve derslerdeki tartışmalardan zihnimde kalanları anımsadım. Geriye yazdıklarımızı, konuştuklarımızı birleştirerek yorumlamak kaldı. O işi ben üstlendim, Ayşenur düzeltmeleri yaptı.

Yasemin’in Öyküsü

Benim (Yasemin) için bu hikaye doktora öğrencisiyken Paulo Freire’nin (2005) *Ezilenlerin Pedagojisi* adlı kitabını okumamla başladı. Kitabı okurken içimde yaşadığım depresyon, her bir eleştirel pedagoji ve teori okumasıyla derinleşiyor, beni hem sarsıyor hem dönüştürüyordu. Freire’yi (2005) okudukça kendi dünyamı yeniden yorumluyorum, ezenin bakış açısını yaşamımın kimi alanlarında nasıl da içselleştirdiğimi, özgürlükten kaçmaya kimi zaman nasıl da meylettüğimi görüyorum, ezilenlere dayatılan sessizlik kültürüne *sessizce* isyan ediyordum. O sesin açığa çıkması zaman alacaktı. Özgürleşmek can acıtıcıydı, Freire’nin (2005, s. 49) ifadesiyle “çocuk doğurmak gibi sancılı”ydı. Fevziye Hoca’nın kitabı *Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim* ise sınıf ve toplumsal cinsiyetin kesiştiği noktada dağlıyordu yüreğimi. Toplumsal cinsiyet rollerinden, cinsiyet ayrımcılığından, eğitimde cinsiyet eşitsizliğinden söz ediyor, ataerkil baskı ve kontrolden dem vuruyordu. Her bir kavram çocukluğumdan bu yana benliğimde hasır altı ettiğim ve devlet okullarında öğretmenlik yaptığım zamanlarda gözümü kaçırdığım gerçeklerle bir kez daha karşılaştırıyordu beni. İçim sızlıyordu. Okudukça bir yandan küçük muhafazakar kent genel atmosferinde ve okulda deneyimlediğim cinsiyetlendirilen bedenim üzerindeki otoriter, cinsel ahlaki denetimi anımsıyor, bir yandan öğretmen olduğumda farkında olmadan yeniden ürettiğim

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

toplumsal cinsiyet rollerinin ayırdına varıyordum. Neoliberal politikalar ile eğitim eşitsizliklerinin arttığını, devlet okullarında eğitim gören alt sınıftan gelen gençlerin geleceksizleştiğini dile getirdikleri “İktidar ve Direniş Bağlamında Toplumsal Cinsiyet: Bir Okul Etnografisi” başlıklı makalelerinde Fevziye Sayılan ve Alev Özkazanç (2012), devlet okullarındaki krizi, gençlerin tabi oldukları denetime karşı gösterdikleri direniş olarak nitelendiriyorlardı. Farklı kurumlardaki öğretmenlik deneyimlerimde gözlemediğim, ama adını koyamadığım direniş pratiklerini bu makale ile anladım. Sayılan ve Özkazanç (2012) akademik başarılarına, dolayısıyla toplumsal kökenlerine göre “sınıf”landırılan öğrencilerden “başarız” olarak damgalanarak marjinalleştirilen çocukların, uğradıkları haksızlığın acısını dersleri sabote ederek, okul kurallarını ihlal ederek gösterdiklerini vurguluyordu. Öğrenciler tek bildikleri direniş aracı olan eril direnişe başvurarak okul kültürüne direniş göstermekteydi. Öğrenciler, en üst konumunda en güçlü-popüler erkeğin yer aldığı bir statü hiyerarşisine göre sıraya dizilmekte, kızlar da erkeklerle olan ilişkilerine göre sınıflandırılıp adlandırılmakta ve bu hiyerarşideki yerlerini almaktaydılar. Derslik pratikleri entelektüel bilgi-beceri kazandırmak yerine, dersi sabote etmeye çalışan öğrencileri denetim altına almak üzerine kurulmuştu. Ne var ki öğrencileri sınıflandırıp damgalayan okul kültürüne karşı öğrencilerin gösterdikleri direniş, eril tahakküme dayalı olması nedeniyle özgürleştirici değildi. Sınıfsal eşitsizlikleri ve toplumsal cinsiyet kimliklerini yeniden üretmekteydi.

Sayılan ve Özkazanç’ın (2012) Ankara’da bir devlet lisesinde yaptıkları etnografik çalışmada irdeledikleri okul kültürü ve direniş pratikleri, yıllar önce bir taşra üniversitesinde çalıştığım dönemde meslek yüksek okullarında deneyimlediklerimle birebir örtüşüyordu. O dönemde “her şeyin baştan yanlış olduğu” hissine kapılıyor, hiçbir şey öğretmediğim için büyük bir karamsarlığa kapılıp kendimi, öğretmenliğimi sorguluyordum, aldığım parayı hak etmediğimi düşünüyordum. Sınavsız geçişle meslek yüksek okuluna gelen alt sınıflara mensup öğrencilerin bazı erkek hocalarından görüp “normal” kabul ettikleri sözel ve fiziksel şiddet karşısında büyük bir şaşkınlık ve öfke duyuyordum. O hocalardan biri bir defasında bana da o okulda bir kadın hocanın kendini kabul ettirmesinin zor olduğunu, öğrencileri aşağılayıp gerektiğinde dövmedikçe, disiplinin sağlanamayacağını söylemişti. Yüz kişilik sınıflarda İngilizce dersi yapmaya çalışıyor, ne sınıfta sessizliği sağlayabiliyor, ne de derse geçebiliyordum. Otoriter, eril denetim mekanizmalarına alışkın öğrencilerin büyük bölümü, katı ve cezacı bir yaklaşım benimsemeyen genç kadın öğretmeni beceriksiz-dişil otorite olarak ciddiye almıyor, tehdit ve korkuyla sindirilmeden ders işlenmesine izin vermiyorlardı. Bu durumda bulabildiğim tek çözüm devam almamaktı. Yoklama almayacağımı söylediğimde sınıfın büyük bölümü dersliği terk ediyordu; geri kalan 10-15 kişiyle ders yapıyorduk. Meslek yüksek okulunda derse girdiğim bir gün mobilyacılık bölümündeki erkek öğrencilerden biri, çaresizliğimi fark etmiş olacak, üzerinde kahverengi iş önlüğü ve tozlanmış saçlarıyla ezilip büzülerek ayağa kalkıp söz aldı. “Hocam, kusura bakmayın, biz ameleyiz, hocayla nasıl konuşulacağını bilmeyiz” diyerek beni teselli etmeye çalıştı. Öğrencinin beden dili ve sözleri karşısında ne diyeceğimi bilememiştim. Böylesine içselleştirilmiş bir ezilmişlik bana çok dokunmuştu. Orta-sınıf bir memur çocuğu olarak alt-sınıf öğrencilerin dile getirdikleri sınıfsal gerçekliğe ilk kez bu kadar yakından tanık oluyordum. Zihinsel bilgi beceriyle çok az temas edebilen bu öğrencilerin bilişsel seviyelerindeki zayıflık karşısında büyük bir keder duyuyordum. Meslek yüksek okulundaki kültür, bölümden bölüme farklılık gösterse de beden emeğine dayalı bölümlerdeki başat eril kültür bana bir mahalle kahvesindeki yaşam kültüründen farklı görünmüyordu. Yüksek okulda aldıkları eğitimin

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

öğrencilerde herhangi bir değişikliğe neden ol(a)mamasına sinirlensem de eğitimin var olan eşitsizlikleri yeniden üretme işlevine dair teorik bir kavrayışa sahip olmadığından olup biteni anlamlandıramıyordum. Gözlemlediklerimin anlamını ancak yıllar sonra Sayılan ve Özkanç (2012) gibi eleştirel eğitim metinlerini okuyarak kavrayabildim.

Yeni edindiğim bu farkındalığı, eğitim fakültesinde verdiğim derslerde öğrencilerim ile paylaşmak istiyordum. Öğretmen adaylarının benim düştüğüm hatalara düşmemelerini, eleştirel bir farkındalıkla mezun olmalarını amaçlıyordum. Verdiğim derslere eleştirel pedagoji okumalarını dahil etmeye böyle başladım. Özellikle de öğretmenlik uygulaması dersleri okula, öğretmenliğe ve öğrenciye ilişkin her konuyu sorunsallaştırmaya ele veren yapısıyla, praksi (düşünce ve eylem birliği) hayata geçirmeye olanak sunuyordu. Okulda yapılan gözlemler ve edinilen öğretmenlik deneyimi, öğretmenliği öğrenmenin vazgeçilmez parçaları olsa da orada edinilen kişisel izlenimler, politik-ekonomik ve sosyo-kültürel eleştirel bir süzgeçten geçirilmeden yüzeysel olmaya mahkum kalıyordu. Bu nedenle staj dersinde eleştirel pedagojiye dair pek çok konuyu gündeme getirip uzun tartışmalar yapabiliyor, okullarda deneyimlediklerimizi kendi okul geçmişimizle, dünyayı okuma biçimimizle ve okuduğumuz makalelerden edindiklerimizle ilişkilendirerek yorumluyor, gözlemlediklerimizi tarihsel ve sosyo-politik bir zeminde yeniden anlamlandırabiliyorduk. Derslerde yaptığımız tartışmalar bir yandan belki daha önce hiçbir yerde ifade edemediğimiz okul travmalarımızı dile getirmemizi sağlıyor, bir yandan da yaşadıklarımızın adını koymamıza yarıyordu. Benzer sorunlar ve sorularla bugün ve yarın öğretmen olarak karşılaşsak neler yapabileceğimizi, neleri asla yapmayacağımızı sorgulamamızı sağlıyordu. Bu tartışmalar açığa çıkardığı yaralarla bunaltıcı olduğu kadar yarattığımız karşılıklı güven ve diyalog ortamında ifade edilmesiyle sağaltıcı da oluyordu.

Sayılan ve Özkanç’ın (2012) makalesi o dönemden bu yana her yıl staj derslerinde okuma listesinin temel metinlerinden biri oldu. Üstelik de bu metin hemen her yıl derste ciddi tartışmalara neden oluyor. Eğitim ile sınıf, ırk, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, engellilik ilişkisi üzerine okumalar, gözlemler ve tartışmalar yaptığımız staj dersinde başka hiçbir konuda çıkmayan sert tartışmalar, “ne hikmetse” konu hep toplumsal cinsiyet meselesine gelince çıkıyor. Dersteki kadın öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında ciddi bir gerilim yaşanıyor. Böylesi ilk çatışma 2015 yılında Ayşenur’un öğrenci olduğu dönemde yaşandı. Kadın öğrencilerle yan yana oturmaya ya da birlikte grup ödevi yapmaya karşı çıkacak kadar tutucu olan bir erkek öğrencinin ders esnasında kullandığı cinsiyetçi söyleme sinirlenen Ayşenur bu söylemlere daha fazla tahammülü kalmadığını söylemiş, ağlayarak dersi terk etmişti. Ders sonrasında öğrenmiştim bu güçlü tepkinin arkasında yatanın yakın bir arkadaşının Ankara’nın göbeğinde kaçırılıp tecavüze uğraması ve ölümden dönmesi olduğunu.

Ayşenur’un Öyküsü

Benim (Ayşenur) öyküm üniversitede öğrenci iken Yasemin Hoca’dan aldığım staj dersleri ile başlıyormuş aslında. Başlıyor”muş” diyorum çünkü ben ne kadar değerli bir öykünün parçası olduğumu ancak öğretmen olup doğuda bir köy okuluna atandığım zaman anladım. İngilizce öğretmenliği bölümünden mezun olduğum yıl senelerdir içimde büyüttüğüm bir hevesle ülkenin pek çok açıdan dezavantajlı olarak bilinen bir bölgesinde küçük bir köy okulunda görev yapmaya

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

başladım. Emekli öğretmen annemin ilk görev yerinin de doğuda olması, bizlere senelerce orada edildiği tecrübelerini hep çok güzel anlatması çocukluğumdan beri içimde doğuda çalışmak adına büyük bir heves uyandırmıştı. Çok kolay olmayacağını biliyordum, her şeyden öte hava şartları daha önce hiç görmediğim kadar soğuk ve her daim buzluymuştu. Fakat orada görev yaptığım ve mesleki tatmin duygusunu zirvede tattığım her anımda Yasemin Hoca’ma içimden kocaman bir teşekkür ettim. Karşıma çıkan zorluklara karşı mücadelelerimde attığım her adımda, bazen derslerinde okuduklarımı hatırlayıp, bazen bir telefon kadar uzağımda olduğunu bilip bana olan içten desteğini hep hissettim. Staj derslerimizde okuduklarımız, herkesin özgürce fikrini sunarak yaptığı tartışmalarımız gerçek hayatta karşıma çıktıkça, aslında o dersler sayesinde ne kadar donanımlı bir hale gelmişiz, ne kadar güçlenmişiz, öğretmen olunca anladım.

Okulumda göreve başladığımda bazı şeyleri değiştirmek, düzeltmek istediğimi fark ettim. Çünkü çok fazla eksik vardı, küçük bir köy okuluymuştu. Öncelikle küçük gibi görünse de yaptığım pano çalışmalarını anlatarak başlamak istiyordum. İngilizce öğretmeniyim ve ne yazık ki atandığım okulda İngilizce’ye ilginç bir şekilde “günah” gözüyle bakılıyordu. Bu önyargıyı yıkabilmek, öğrencilerimin derse ve bana olan sevgisini kazanmak adına çok önemliydi. Bu sebeple hem öğrencilerimin hem de velilerin görebileceği şekilde okul duvarlarına, Osmanlı padişahlarının resimlerinin altına bile hazırladığım İngilizce materyalleri astım. Teneffüs aralarında oynayabilecekleri küçük oyunlar, renkli görsellerle küçücük okulumuzun her köşesinde artık İngilizce “ben de varım” diyordu. Öğrencilerim yavaş yavaş o renkli panolarla, çöp kutusunun üzerinden tutun kat duvarlarına kadar asılmış olan İngilizce materyallerle ilgilenmeye başladılar. Zamanla bu tarz pano çalışmalarına onlar da dahil oldu. Kendileri İngilizce materyaller hazırlayıp “Öğretmenim bunları da asalım mı?” diye bana getirmeye başladılar. Dersi sevmeye başladıkları belliydi.

Öte yandan okulun fiziksel ihtiyaçları çoktu ama önce öğrencilerimin ihtiyaçlarından başlamak gerekiyordu. Çünkü bulunduğum bölge çok soğuktmuştu ve öğrencilerin montları, botları bile yoktu. Zaman zaman velilerin onlara yapılan giyim yardımlarını hiç kullanmadan sattıklarını duymuştum. Hayvancılıkla geçimini sağlayan bazı aileler, hayvanlarını büyütmek için yaptığı masrafı ne yazık ki çocukları için yapamıyordu. Bu konuda Ankara’da bir üniversitede görev yapan ablamdan yardım aldım. Okullarımızı “kardeş okul” ilan ettik. Ablamın öğrencileri bu ihtiyaçları gidermek için 70’e yakın yardım kolisi gönderdi. Köydeki çocukların kendi özel ihtiyaçlarını belirledik ve her bir öğrenciye bireysel koli geldi. Kendi bedenlerine uygun ayakkabılar, montlar, botlar, okuma kitapları, kırtasiye malzemeleri ... Basketbol topuna kadar göndermişlerdi. Öğrencilerim çok mutlu oldu, ben de artık ders anlatırken aklım öğrencimin yırtık ayakkabısında takılı kalmadığı ve “Üşüyor mudur acaba?” diye endişelenmediğim için rahatlamıştım. Herkesin kendine ait montu, botu olduğuna emin olduktan sonra yapılan yardımın kötüye kullanılmadığından emin olmak adına yeni bir kural gelmişti okulumuza: “Yarın herkes yeni montunu ve botunu giyip gelsin.”

Tüm bunların yanı sıra öğrencilerimin akademik başarılarından da bahsetmeliyim. İngilizce dersi benden önce en yüksek % 30’luk bir oranla diğer tüm dersler arasındaki en düşük başarı ortalamasına sahipmiş. Ben oradan ayrılırken % 80’lik başarı oranıyla İngilizce dersi okulumda diğer tüm derslerden (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Türkçe derslerinden bile) daha yüksek bir

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

ortalamayla bulunduğum şehirdeki en yüksek ortalamaya ulaştı. Öğrencileri bu tarz sayısal verilerle yarış haline sokmak, sınavlara hazırlamak, küçük yaşta o strese maruz bırakmak hiçbir zaman çekici bulduğum bir durum olmadı. Fakat ben o şartlarda bir nevi bunu yapmak zorundaydım. Çünkü öğrencilerimin köyün dışına çıkması için iki seçenek vardı: evlenmek ya da gerçekten iyi bir lise kazanmak. Eğer iyi bir lise kazanmazsa, eğitime devam etse bile ikinci ya da üçüncü sınıfta okuldan alınıp evlendirilme ihtimalleri çok yüksekti. Dolayısıyla sadece liseye göndermek değil, velilerin belki de gururla “benim kızım fen lisesinde okuyor” diye anlatabileceği akademik başarı düzeyi yüksek liseleri kazanmaları benim için önemliydi. Hem o durumda sonrası da kolay olurdu; güzel bir üniversite, güzel bir meslek ... Bu durum için yalnızca İngilizce başarısını arttırmak yeterli olmayacaktı tabii. Gücümün yettiği her derse el attım diyebilirim. Okulumuzun Sosyal Bilimler öğretmen kadrosu boştu, ücret karşılığı görev yapan öğretmen arkadaşlar gelip gitti. Öğrencilerimin liseye giriş sınavlarına bir haftadan az bir süre kala bana gelip “İnkılâp dersinden hiçbir şey bilmiyoruz” demesi üzerine öğrencilerimin ders kitabını 4 parçaya böldüğümü hatırlıyorum. Bir bölümünü kendime aldım, bir bölümü Fen Bilimleri dersi öğretmen arkadaşım içindi, diğer iki bölümü de müdürümüz ve müdür yardımcımıza verdim. Dedim ki “Süremiz az, iki gün içinde çocukların bu eksiğini kapatmak zorundayız.” Hepimiz kendi bölümümüze çalışıp sırayla derse girip öğrencilerin açığını kapattık. Lise, üniversite sınavları ve KPSS gibi girdiğim pek çok sınavda en düşük netim hep tarih dersinden olmuştu. İlk defa öğrencilerim için tarih çalıştım ve sınav sonrası onların netleri hiç de öğretmenlerininki gibi değildi, oldukça yüksekti.

Bulduğum okulda benden öncesinde de süregelen birçok sorun vardı. Benden önce de birçok öğretmen orada görev yaptı ve emek verdi. Fakat belli ki öncelik hep aynıydı, “başarı” ya da “insanlık” dersleri. En iyi durumda okulun fiziksel sorunları, öğrencilerin sosyo-kültürel açıdan dezavantajlı oluşları ya da akademik başarı kaygısı hep öncelik olmuşken, bunların haricinde ve birçok öğretmenden farklı olarak staj derslerinde okuduklarımızın da sayesinde başka bir şey daha dikkatimi çekebildi benim: kadınlar. Cinsiyet ayrımını yalnızca kız öğrencilerimin eğitime dâhil olma imkânlarını gözlemlediğimde değil, kadın velilerimin okula gelmekten çekinmesiyle de fark ettim. Bu durum beni çok üzdü. Veli toplantısı yaptığımızda sadece babalar ya da abiler geliyordu. Hiçbir şekilde kadın velilerle görüşemiyorduk. Yalnızca eğitim almak değil, herhangi bir kamu kurumuna gidip bilgi edinmek, mesela annesi olduğu öğrencinin okuldaki durumunu öğrenmek için veli toplantısına katılmak bile kadının hakkı olamıyordu. Bu, kadın için çekinilecek bir durumdu. Evde erkek varken, erkek öğretmenlerin bulunduğu okula gidip çocuğu hakkında bilgi almak kadına yakışık almazdı; kadının bir adım geride durması gerekirdi. Bu ve bunun gibi pek çok durumda eril otoritenin okulda nasıl hüküm sürdüğünün ve bunun ne gibi ürkütücü sonuçlar doğurabileceğinin farkındaydım, çünkü üniversitede bunları okumuştuk.

Değişimin olabilmesi için öncelikle farkındalık duygusu kazandırmak gerektiğini biliyordum. Böylece ben de aklımdaki çözüm yolları arasında farkındalık yaratmanın gücünü seçtim. Cinsiyet ayrımının yalnızca eğitimde değil toplumda kanayan yara olması gerçeği, eril otoritenin kanıksandığı bir kültürde ne yazık ki çok da sorgulamaya açık bir konu gibi görünmedi. Hatta bazen dönüşüme yönelik bu tarz adımlar atmak köylüden, veliden, okul idaresinden tepki görmenize bile sebep olabiliyordu. Dolayısıyla okul idaresinden aldığım izin doğrultusunda değerler eğitimi kapsamında öğrencilerimle “kadın” konusunu işlemekle işe başladım.

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

Hazırladığımız pano sonrasında öğrencilerimle birlikte onların yaşlarını da göz önünde bulundurarak kadına şiddet, tecavüz ve çocuk gelinler hakkındaki güncel haberleri okuduk. Kadın kimliğine toplum tarafından yüklenen misyonların altında yatan asıl sebepleri tartıştık. Gerçekten kadının yeri evi miydi? Çocuk gelin olmak neden çok korkunç bir şeydi? Okul erkeklerin olduğu kadar kadınların da değil miydi? Eğitim erkekler kadar kadınların da hakkı değil miydi? Eğitim yoluyla belirleyeceğimiz kariyerimiz bize nasıl daha çağdaş bir yaşam hazırlayabilirdi? Dilimize yerleşmiş cinsiyetçi söylemlerin ne kadarı doğrudu? Kadının maruz kaldığı tüm eşitsizlikler doğrultusunda ortaya çıkan ayrımcılık konusunu konuştuk, tartıştık ve yazılar yazdık. Öğrencilerim çok güzel şeyler yazdılar:

“Ben de bir kadını, benim de haklarım var. Artık geceleri karanlıkta yürümekten korkmayalım.” (8. sınıf, kız öğrenci)

“Türkiye’de kız çocukları 15 yaşında evleniyor, 16 yaşında çocuğu oluyor, 17 yaşında öldürülüyor.” (5. sınıf, kız öğrenci)

Tüm bu olanların derste anlatılıp sonrasında unutulmuş konulardan bir farkı olmasını istediğim için velilere de dokunmam gerektiğini düşündüm. Daha sonra bu farkındalık programını velilere de uygulamaya karar verdim. Köyün kadınlarını çağırıp çocuk gelinler, kadına yönelik şiddet vs. konularında paylaşım yapmak istiyordum ama tepki alabileceğimi tahmin ediyordum. Çünkü tecavüzün, şiddetin ve çocuk gelinliğin fazlasıyla yaşandığı bir köydü. Kadınları kırmaktan çok korkuyordum. Ama onlara kendi değerlerini hatırlatabileceğim düşüncesi bana cesaret verdi. Kadın velileri tek tek evlerinde ziyaret ederek 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü kapsamında onlar için hazırladığım programa davet ettim. Davetiye hazırladım, renkli kağıtlara bastım. Evlerini dolaştım, davetiyeleri bireysel olarak verdim. Kimilerine yalvardım. “Bu zamana kadar bastırduğumuz, içimizde tuttuğumuz ne varsa birlikte konuşalım istiyorum.” dedim. “Sadece sohbet edelim istiyorum.” dedim. Kimisinin eşinden “izin aldım.” Hepsini aynı şeyi söylüyordu. “Çocuklar var, evi kim bekleyecek, temizlik var” diyorlardı. “Bir gün de kocanız beklesin.” diyordum.

Fikrimi açtığımda idarecim şöyle söylemişti: “Üç dört kadın gelir, 15 dakika kalır, sonra giderler.” Ama ben başardım, kadınları topladım. Program günü yaklaşık 44 tane kadın okula geldi, saatlerce program yaptık birlikte. İçimizde kalan ne varsa konuştuk kadına şiddet, tecavüz ve çocuk gelinler hakkında. Onlara kendi çocuklarının “kadın” hakkında yazdıklarını okuttum. Kız çocuklarının yazdığı “Ben de bir kadını, benim de haklarım var. Artık geceleri karanlıkta tek başıma yürümekten korkmamalıyım.” (8. Sınıf öğrencisi) haykırışına ya da erkek çocuklarının “Artık utanç verici şeyler yapmayalım.” (8. Sınıf öğrencisi) isyanına şahit olduk. Onlarla da kadının toplumdaki yerinden, kendi yaşantılarına çok da uzak olmayan ve hatta sık sık maruz kaldıkları ayrımcılıklardan bahsettik. Hem cinsiyet ayrımcılığı hem de sosyo-ekonomik şartlardan kaynaklanan sınıf ayrımları bu çocukların kaderi olmak zorunda mıydı? Başarılarıyla dünyaya isimlerini duyurmuş kadınların yaptıklarını okuduğumuzda o çocuklar için de değiştirebileceğimiz bir şeyler yok muydu? Bu ve benzeri sorular üzerine yaptığımız fikir alışverişleri sonrasında karşımda daha kendinden emin, özgüveni artmış ve en önemlisi daha “farkında” bir sürü kadın gördüğümü hatırlıyorum. Bu farkındalığa sahip kadınların yetiştirdiği çocukların, aynı bilinçle çok

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

daha cesur olacağına inanmak istiyordum. Programın sonunda bir kadın geldi yanıma, “Ne anlattıysan hepsini yaşadım, bunları konuşabiliyor olmak beni çok rahatlattı” dedi. Zaten tek bir kadına bile dokunabilsem, tek bir kadına bile kendini değerli hissetirebilsem benim için bir mutluluk olacaktı. Sonrasında iki yıl çalıştım orada. Veli toplantılarında kadın veliler önceleri bir kenarda toplanıyordu, zamanla kaynaştılar, eşleriyle yan yana oturmaya başladılar; kısacası okul onlar için rahat bir şekilde gelip gidebildikleri bir yerdi artık.

Okulun temel ihtiyaçları, öğrencilerimin başarısı, velilere dokunabilme derken benim en çok istediğim şeylerden biri de öğrencilerimin hayal güçlerini geliştirebilmektir. O köyün dışında da bir hayatın olduğunun, belki orada onlar için daha iyi imkanlar olabileceğinin farkına varmaları, gelecek hayallerini alışlagelmişten farklı şekillendirebilirdi. Kafamda bu düşünceler dolanıp dururken, okulun öğretmen kadrosundaki eksiklikten dolayı benden 5. sınıfların Türkçe dersine girmem istenildi. Öğrencilerim için seve seve yapardım bunu ama Türkçe dersi nasıl öğretilir bilmiyordum. Bu sebeple ilk başlarda biraz tedirgin olsam da zamanla bunu bir avantaja dönüştürebileceğimi fark ettim. Öğrencilerimin kitap okuma konusunda çok fazla eksikleri vardı. Kitap okuma işini öğretmen tarafından dayatılan bir ödev olarak gördüklerine ve sıkıcı bulduklarına emindim. Hep birlikte aynı kitapları okuyarak başladık işe, tıpkı bir kitap kulübü gibi. Sonrasında okuduğumuz her kitap hakkında uzun konuşmalarımız, sohbetlerimiz oldu. Fikir paylaşımlarımızdan sonra okuduklarımızla ilgili yazılar yazdık. Her geçen gün öğrencilerimin daha açık fikirler paylaştığını, birbirlerinin yazılarına “neden olmasın?” dercesine baktıklarını görüyordum. Öyle ki, 5. sınıftan bir kız öğrencimin *Martı Jonathan Livingston’ı* (Bach, 1999) okuduktan sonra yazdıkları, bana onlar için ne kadar güzel şeyler yapabildiğimin göstergelerinden biri oldu:

“...Ahmet artık uçuyormuş. Uçmayı öğrendiği için çok ama çok mutluymuş. Ve bunu nasıl başardığını biliyormuş. Çizgileri kaldırarak. Kendini daha doğrusu zekasını sınırlamayarak, hür olarak, çizgilerini kaldırarak. Uçarak hatta koşarak ulaştığı yeteneğini biliyor ve sınırlama yapmadan onu besliyormuş. Besledikçe güçlenen zekası onu her gün daha çok seviyormuş ...” (5. sınıf, kız öğrenci)

Sosyal medyada hâlâ köy okulundaki ve sonrasında çalıştığım okullardaki öğrencilerimden mesajlar alıyorum. Bu mesajların sadece “Sizi çok özledim” içerikli olmaması beni çok gururlandırıyor. Çünkü birçoğu, konuştuğumuz gibi mevcut şartlarda sınırlı kalmak zorunda hissetmeden hayallerinin peşinden koştuğunu, ileride gitmek istediği üniversitede belirli bir bölümde okumak istediği için çabaladığından bahsedebiliyor:

“...Bize derdiniz hep hedeflerinizin peşinden koşun diye ve ben şimdi onu yapacağım. Konservatuar hazırlık kursuna yazıldım hedefimi bırakmayacağım...” (10. sınıf, erkek öğrenci)

“...Beni hatırlıyor musunuz bilmiyorum ama ben sizi hiç unutmadım çünkü sizin sayenizde okuyorum...Eğer Allah nasip ederse polis olmayı ilk olarak sizi bulup sizin yanınıza geleceğim çünkü sizin sayenizde hayallerime kavuştum tek hayalim lise okumaktı ve oldu sizin sayenizde...” (9. sınıf, kız öğrenci)

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

Tüm bunları yaşarken, öğrenciyken okuduklarımın gerçek hayatta karşılığını görmenin inanılmaz büyüme kapıldım diyebilirim. Çünkü staj derslerimizde bazen makaleleri okurken öğretmen adayları olarak “Yok artık bu kadar da kötü değildir.” “Neden bu kadar karamsar yazılmış” gibi yorumlar yaptığımızı hatırlıyorum. Öyle ki, henüz öğrenciyken okuduğumuz Fevziye Sayılan ve Alev Özkazanç’ın (2012) makalesi üzerine 2014 yılında yazdığım yazıya baktığımda benim de bazı bölümler için “abartılmış” gibi yorumlar yaptığımı görüyorum. Öğretmen olana kadar ne kadar çok şey okursanız okuyun, eğitim kavramını bir yerde kendi eğitim hayatınız boyunca gittiğiniz okullarda gördüğünüz şartlar çerçevesinde değerlendiriyorsunuz. Hele ki okul kültürü bağlamında Sayılan ve Özkazanç’ın (2012) makalesinde anlattığı “eril güç oyununun dışında kalanlar”ın çoğunlukta olduğu ve öğretmen otoritesine daha yakın öğrenci profilinden oluşan bir liseden mezun olduğum için bu tarz eril otorite ya da maddi gelir açısından sınıf ayrımlarına çok fazla maruz kalmamıştım. Dolayısıyla, ben ve bana birçok açıdan yakın profilde olan çevremdekilerin eğitim hayatlarından ibaret sandığım bu kısıtlı eğitim anlayışından başka pek çok başka gerçeklik olduğunu öğretmen olduktan sonra yaşayarak tecrübe ettim. Doğudaki köy okulunun ardından biri İstanbul ve diğeri Ankara’da olmak üzere iki ayrı mesleki ve teknik lisede çalışmış bir öğretmen olarak, makalede yazılanların birebir karşılığını; anlatılan öğrenci profillerini, okulda hâkim süren eril otoriteyi ve sınıfsal ayrımcılığı, öğretmenler arasındaki tutum farklılıklarını ve öğrencilerin otoriteye karşı direniş çabalarını defalarca tecrübe etmiş oldum.

Dolayısıyla bazen düşünmeden edemiyorum, eğer makaleyi okumamış olsaydım, öğrencilerimin disiplin sorunlarının temelinde otoriteye karşı direniş olduğunu fark edebilecek miydim? Yoksa sadece “İlgi çekmeye çalışıyor” “Ergen işte” gibi kalıplaşmış yorgun öğretmen cümleleriyle geçştirecek miydim ben de? Ya da öğrencilerimin alan seçimleri esnasında akademik başarı sınıflandırması yaparken onları aynı zamanda toplumsal kökenine göre de sınıflandırdığımız farkında olabilecek miydim? Öğretmenler tarafından üniversite kazanması beklenen öğrencilerimin aslında özel ders almak ya da okul sonrası dershaneye gitmek gibi maddi açıdan artı imkânlarla sahip olmasının bir tesadüf olmadığını görebilecek miydim? Onları başarılı-başarısız ya da uyumlu uyumsuz diye etiketlerken aslında nasıl birçok fırsattan elediğimiz farkında olmayacak mıydım? Ve son olarak, mesela şu an bu yazıyı yazmamdan henüz üç gün önce konuştuğum bir öğrencimin “Ben üniversite okumayacağım hocam, liseden mezun olup işe girerim, hemen para kazanır aileme de destek olurum. Ne masraf yapacağım üniversiteye dört sene bir de ...” söyleminin altında aslında işsizlik ve gelecek kaygısıyla birlikte gelen hızlı ve kolay yoldan para kazanma ve güç edinme hevesinin olduğunu bilecek miydim? Bu sebeplerle öğrencimin eğitim yoluyla kariyer edinip çağdaş yaşam sürme fikrine nasıl yabancılaşmak üzere olduğu gerçeğini görebilecek miydim?

Aslında tek farkımın staj derslerinde sadece okul ziyaretiyle sınırlı kalmayıp makaleler okumak ve tartışmak olduğu ve küçük gibi görünen büyük farkın bende, çalıştığım okullarda, çevremde ve öğrencilerimde ne gibi artılara dönüşebildiğinden ve hayatımı – birçok hayatları - nasıl değiştirdiğinden bahsetmek isterim.

Dönüşüm adına: Mesleğimin ilk yıllarında tüm bu anlattıklarım gerekçesiyle bir takım dönüşümler için atacağım küçük bir adımın dahi çok kıymetli olduğunu biliyordum. Beni

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

öğretmen olarak pek çok kimseden daha farklı kılan o değerli şeyin okuduklarımdan kazandığım farkındalık olduğunun da bilincindeydim.

Yalnız değildim: Göreve başladığım ilk yıllarda yaşadıklarımı yaşamadan önce okuduğum için, yaşarken yalnız olmadığımı hatırlamak bana kendimi çok kez daha güçlü hissettirdi. Bu durum, ülkenin doğusunda hiç bilmediğiniz bir şehirde tanımadığınız insanların arasında bambaşka bir kültürü tecrübe ederken, görüldüğünden çok daha kıymetli olabiliyor. “Bu neden benim başıma geldi?” “Ben neden böyle bir sorun yaşadım?” “Neden bu okulda böyle sorunlar var?” gibi bir sürü soru işaretinin biriktiği ve kendinizi çıkmazda hissettiğiniz noktada “Bir dakika ya, bunu sadece ben yaşamadım” farkındalığı ve yaşadıklarınızın ülkenin genel bir sorunu olduğunu hatırlamak ve hatta yaşadığınız bu sorunlar üzerine daha önce makaleler bile yazıldığını bilmek “Demek ki yalnız değilim” tesellisini getiriyor. Bu da aslında fiziksel açıdan gerçekten yalnız olduğunuz bir şehirde oldukça rahatlatıcı bir duyguya dönüşebiliyor. Hiç şahit olmadığın başka yaşanmışlıkların tecrübelerinden destek bulmak o şartlar altında insana farklı bir güç katıyor. Kendini pek çok şeye yabancı hissetme durumundan kaynaklı çaresizliğinize sanki geçmişten tanıdık bir tavsiye gibi “Sakin ol, sadece senin başına gelmiyor, bu ülkenin sorunu.”

Farkına vardım: Problemi çözmek için öncelikle problem tanımının çok iyi yapılması gerektiğini düşündüğümüzde, eğitimciler olarak bilinç yaratmak istediğimiz konu üzerine problemin çok güzel tanımlanıp irdelendiği araştırmaları henüz öğrenciyken okuyabildiğimiz, tartışabildiğimiz ve mesleğe başladığımızda problemlere daha hâkim yaklaşabildiğimiz için kendimi çok şanslı hissediyorum. Mevcut problemleri öncesinde tanımak, karşılaştığımda hızla farkına varmamı sağladı.

Kabullenmedim: Okuduklarım belli ki “Öğretmen adayları, eğitimde cinsiyet eşitsizliği gibi bir durum var, haberiniz olsun”la sınırlı kalmak için yazılmamıştı. Kendi içimde bizde yaratılan bu farkındalığın bir farka dönüşmesi gerektiğine inanıyordum. Farkına vardım ve kabullenmedim. Sorguladım ve mevcut şartlar altında elimden gelenin en iyisini yapabilmek için çözüm yolları aradım. Okul içerisinden hâkim olan herhangi bir kültüre – iyi ya da kötü - ne kadar çok maruz kalırsanız aslında farkında olmadan süreç içerisinde siz de kendinizi o kültürü benimserken bulabiliyorsunuz. Ve hatta bazen bu en kolay olabiliyor bir öğretmen için. Hele ki özel hayatınızda farklı açıdan pek çok başka kaygınız varsa (yalnızlık, aile özlemi, iklim şartları vs.) bazen okulda sizi rahatsız eden her şeye müdahale etmek çok daha zor olabiliyor. O yüzden maruz kaldığım okul kültürünü benimseme pozisyonuna geçmeden, bir an önce harekete geçmek için adımlar attım, yazılanları okurken bende yaratılan farkındalığın hakkını vermek istercesine.

Fikren zengindim: Aslında çözüm yollarını araştırırken de fikir üretme konusunda daha donanımlı ve zengin olduğumu ve bunun da benim bir farkım olduğunu biliyordum. Üniversitedeki staj derslerimizi sık sık hatırladım, bunları zaten okumuştuk, sıradan bir öğretmen değildim. Tartışmıştık bu ve benzeri problemler üzerine, bir sürü genç zihin hep birlikte fikir alışverişinde bulunmuştu. Bulduğum çözüm yoluna karşı çıkacak başka zihinler de olacaktı. Çünkü bazen derslerde de olmuştu böyle fikir ayrılıkları. Hatta o fikirlerin içerdiği

Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı “Karanfil Elden Ele”. M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan’a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.

cinsiyetçi söylemlerden dolayı sınırdan ağlayıp dersten çıktığım bile olmuştu. Yani hazırdım ben bu şartlara, donanımlıydım, güçlüydüm ve bu kez ağlamaya pek niyetim de yoktu.

Sonuç

Kesişen öykülerimizi yeniden yorumladığımızda ortaklaştığımız noktanın ikimizin de Freire’nin (2005) savunduğu praksi, diyalog yoluyla hayata geçirme çabamız olduğunu görüyoruz. Her ikimiz de Sayılan ve Özkazanç (2012) gibi eleştirel eğitim yazılarının katkısıyla geliştirdiğimiz eleştirel bilinçle hareket ediyorduk. Ben (Yasemin), eleştirel eğitim konularını öğretmen adayları olan öğrencilerimle tartışıyor, onlarla ilişki kuruyordum. Konuştuğumuz konular öğrencilerimin deyimleriyle “iç karartıcı” olsa da derslerde açık yüreklilikle paylaştıklarımız ilişkimizi derinleştiriyor, içten ve uzun soluklu kılıyordu. Birbirimizi dinliyor, birbirimizden öğreniyor, mevcut sorunların sebeplerine ve çözümlerine dair hep beraber fikir üretiyorduk. Ben (Ayşenur) köy okulundaki öğrencilerimin nesnel gerçekliğinden yola çıkıyor, karşılaştığım sorunları eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirip çözümler arıyor, etkinlikler düzenliyor, karşılaştığım sorunları öğrencilerle, velilerle, meslektaşlarımla diyalog içinde çözmeye çalışıyordum. Öğrencilerimin fiziksel, eğitsel ve zihinsel ihtiyaçlarına gösterdiğim samimi ilginin karşılığını bulduğunu görüyordum.

Öte yandan birbirimizle kurduğumuz ilişki, ikimizi de güçlendirip dönüştürüyordu. Ayşenur’un eleştirel eğitim adımlarına uzaktan tanık olmak kendi girişimlerimin (Yasemin) öğretmen adaylarına anlamlı katkılar yaptığını gösteriyor, kendime, uygulamalarıma, öğrencilerime ve dönüşüme olan inancımı sağlamlaştırıyordu. Üstelik Ayşenur ile olan etkileşimimiz sayesinde ondan ve onun deneyimlerinden öğrenmeye devam ediyordum. Edindiğim yeni bilgi ve deneyimleri, öğrencilerimle paylaşıyor, Ayşenur’un öyküsünü anlatarak onları Freire’nin (2001, s. 22) deyimleriyle içine düştükleri “sinik kadercilik”ten çıkarmaya gayret ediyordum. Ben (Ayşenur), köy okulunda çalışırken, yaşadığım pek çok durumda “Aaa biz bunu Yasemin Hoca’nın dersinde okumuştuk” diye düşündüm. Okulda gözlemlediklerimi, attığım adımları Yasemin Hoca ile paylaşıyor, onunla konuştuğum şeylere dışarıdan bakıp “değeri”ni daha iyi anlıyordum. Üniversitede sınıfı ağlayarak terk etmekle başladığım bu yolculuktan güçlenerek, pes etmeyi reddederek, haksızlıkları, eşitsizlikleri kabul etmeyerek, kendime, öğrencilerime ve dönüşüme inanarak çıkmıştım.

Biz Fevziye Hoca’nın toplumsal cinsiyet ve eleştirel eğitime dair yazılarının yarattığı etkiyle hem kendimizi, hem çevremizi değiştirmeye çalışmış, ondan aldığımız karanfili birbirimize vermiş, etrafımızdakilerle paylaşmıştık. Şimdi ise bu yazıyı yazarak ikimiz birlikte o karanfili kendisine geri veriyor, okuyucuları da bizimle birlikte bu sevdayı genişletmeye, karşı-hegemonya alanını büyütme için karanfili başkalarına geçirmeye davet ediyoruz.

Kaynakça

Bach. R. (1999). *Martı*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

- Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyya Karşı "Karanfil Elden Ele". M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı, N. Korkmaz [Ed.] *Fevziye Sayılan'a Armağan*. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 401-415.
- Canagarajah, S. (2012). Teacher development in a global profession: An autoethnography. *TESOL Quarterly*, 42(2), s. 258-279.
- Cansever, E. (2018). *Yerçekimli karanfil*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Freire, P. (2001). *Pedagogy of freedom, ethics, democracy, and civic courage*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Freire, P. (2005). *The pedagogy of the oppressed*. New York: Herder and Herder.
- Gramsci, A. (2000). *Gramsci kitabı seçme yazılar 1916-1935*. D. Forgacs (Ed.). (Çevirmen İ. Yıldız). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Sayılan, F. (2012). *Toplumsal cinsiyet ve eğitim*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Sayılan, F., & Özkazanç, A. (2012). İktidar ve direniş bağlamında toplumsal cinsiyet: Bir okul etnografisi. F. Sayılan (Ed.) *Toplumsal cinsiyet ve eğitim* içinde (s. 103, 142). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Tezgiden-Cakcak, Y. (2019). *Moving beyond technicism in English language teacher education. A case study from Turkey*. Lanham, Maryland: Lexington Books.
- Tezgiden Cakcak, Y. (2017, Haziran). A small step against patriarchal hegemony. 7. Uluslararası Eleştirel Eğitim Konferansı. Atina, Yunanistan.
- Yazan, B. (2019). An autoethnography of a language teacher educator. *Teacher Education Quarterly*, 46(3), 34-56.